ג) שבת קיב ב וירד דמקי פ"ק הל"ג, ג) ירושלמי שם וכ"ר פ' ס' ועי' מוהן ז ב, ג) דמקי פ"ק ה"ג, **ד)** עי' סנהדרין ח ב, **ה)** מנחות סד ב, ו) לפנינו ביומא שם איתא פ"ק ה"ב מכאן מקי מכאן אמר רב פפא מנהני מילי וכו',

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פרק י"ג ממעשר הל"ב:

ג ב מיי' פרק ג מסנהדרין הל"ו:

ד ג מיי' פ"ו מכלי המקדש הל"ב:

ה ד מיי' שם הלט"ו:

נוסחת הבבלי

(א) זה ר"ע שהתקין מסנה ומדלג והלכות וכו': **(ב)** כתיב ומשפחות סופרים כו' סופרים שעשו כו' אמר רב אחא כתיב כו' סופר כשם כו' ר"ש בר נחמני כו' ר"ל בר מוטה בשם כו': **(ג)** כלום אמרו אחקוק אמסה אמר כו' דאמרה אמסה אמר ליה ק"ל דמקשה אמסה אמר ליה אין מתקנין אינו אלא ל"ל דאמרתמן דאמר ר"ל כל דבין אלפיים הנותן זרע לבהמה פטור מן הדמאי אמר מה ניעבד לה דאיכא מאמרי על נפשה תרומה דמאי ומקשה: **(ד)** תני תחתיה זה מדרכי בא ולקח כמה גדול כמו של חותו הסיס שפותא בדצריס כו' מנהדרין שהיו בה שנים יודעין לדבר כו' ומשם ידעו בני מתתיה ומנויה בן מגלעוד בן מתתיה ומנויה בן מגלעוד ר"ש בן אלעזר ור' יוסי בר בירבי בי"ר בשלפה ר"ש ולא ידעו כו' ומשם יהיב מדע ליהיב כו' ומשם סוכלין מייתיני קמיה דשמואל ואמר להו מיט אית כו': **(ה)** ג' נשים הביאו שלש קינין כו':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל מנו אין לנו פה לגמול. וכ"כ בעירובין פ"ב לעוה החלבן אם משיס מדם למיין כאלן הזה שאינו ניתח וכמ"ש פתח פומך קמי וכו'. תני וכו'. שנאמר כי מיים הם למועליהם למועליהם בפה ומאמנו מתעללים בזה:

גליון הש"ס

[א] עי' תוספות קדושין ל ע"ב ד"ה נקלמו: **[ב]** עיין תוס' מועד קף ז ע"ב ד"ה הא: **[ג]** עי' תוס' מנחות קף סד ע"ב ד"ה ועל ותוס' ב"ק קף פב ע"ב ד"ה ועל:

תורה אור השלם

1. לָכֵן אַחֲלֵק לוֹ בָרַבִּים וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא וְלַפֹּשְׁעִים יַפְגִּיעַ:
ישעיהו נג יב

2. וּמִשְׁפָּחוֹת סֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעְבֵּץ תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׁוֹבְתִים הַמָּה הַקֵּינִים הַבָּאִים מֵחֲמַת אֲבִי בֵית רֵכָב:
דברי הימים א ב נה

3. וְזֶה פַּרְשֶׁגֶן הַנְּשִׁקוֹת אֲשֶׁר נָתָן הַמֶּלֶךְ אַרְתַּחְשַׁסְתְּא לְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר סֹפֵר דִּבְרֵי מִצְוֹת יְיָ וְחֻקָּיו עַל יִשְׂרָאֵל:
עזרא ז יא

אמר רבי יונה כתיב [1]לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל (א)זה ר"ע שהתקין מדרש ההלכות והגדות ויש אומרים אלו אנשי כנסת הגדולה תיקנו אלא מה תיקן זה כללות ופרטות אמר ר' אבהו (ב)כתיב [2]משפחת סופרים יושבי יעבץ מה ת"ל סופרים אלא שעשו את התורה [ד] ספורות ספורות חמשה לא יתרומו תרומה ה' דברים חייבין בחלה חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן שלשים ושש כריתות בתורה שלש עשרה דבר נאמרו בנבלת העוף הטהור ד' אבות נזיקין אבות מלאבות ארבעים חסר אחת אמר רבי (אחא) אליעזר כתיב [3]לעזרא הכהן הסופר מה ת"ל סופר אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן הראשונים חרשו וזרעו ניכשו כיסחו עדרו קצרו עמרו דשו זרו בררו טחנו הרקידו לשו קיטפו ואפו ואנו אין לנו [א]מה לאכול ר' אבא בר (יונה) זמינא בשם ר' זעירא אין [ה] הוון קדמאין מלאכין אנן בני אנש ואין הוון בני אנש אנן חמרין א"ר מנא בההיא שעתא אמרין אפילו כחמרתיה דר' פנחס בן יאיר לא אידמינון חמרתיה [3] דר"פ בן יאיר גנבתה ליסטאי בלילא עבדת טמירא גבון תלתא יומין ולא טעמא [ג]כלום בתר תלתא יומין אימלכון מחזרתה אמרי אפקינון מן הכא דלא תיסות גבן אפקונה אזלת וקמת לה על תרעא דמרה שריית מנהקת אמר לון פתחון להדא עלובתא דאית לה תלת יומין דלא טעמא כלום פתחין לה ועלת לה אמר לון יהבו לה כלום תיכול יהבון קומה שעורין ולא בעית למיכל אמרין ליה רבי לא בעית למיכל אמר לון מתקנין אינון אמרו ליה אין אמר לון וארימתון דמיין אמרון ליה לא כן אלפון רבי [א]הלוקח [3] זרע לבהמה קמה לעורות שמן לאור פטור מן הדמאי אמר לון [ג] מה נעבד לה להדא עלובתא דהיא מחמרה על גרמה סגין וארימן דמיין ואבלת: פתחיה על הקינין: (ד)בא וראה מה גדול הוא כחו של אותו האיש פותח דברים ודורשן: יודע בע' לשון: תני' [ב] סנהדרין שיש בה שנים שיבולין לדבר וכולן רואין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין ג' הרי זו בינונית ד' הרי זו חכמה וביבנה היו בה ד' בן עזאי ובן זומא ובן חכינאי ור"א בן מתיה (ג"פ חנניה בן חנילא) א"ר [ב] חסדא פעם אחת ישבה א"י ולא ידעו מהיכן להביא עומר והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חד ידיה על גגות וחד ידיה על צריפים אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקריא גגות צריפין או צריפין גגות אזלין לתמן ואשכחן א"ר יוסה (ביבן) בי רבי בון פעם אחת [ג] נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אילם דהוה יהיב ידיה על עינה וידיה על סוכרא אייתוניה לגבי פתחיה אמר לון אית אתר דמיתקריא עין סוכר או סוכר עין ואזלון תמן ואשכחון (ה)ג' נשים הביאו קיניהן אחת אומרת לעינתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי זו שאומרת לעינתי סברין מימר שופעת כמעין אמר לון בעינא סכנת זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר לון בימה סכנת זו שאומרת לזיבתי סברין מימר זבה ממש אמר לון זאב בא ליטול את בנה: בן אחייה וכו': [ד]על ידי שהיו הכהנים מהלכין יחפים על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים היו באין לידי חולי המעים והוה ידע האי חמר טב למעייא והאי דין חמר סמם למעייא: נחוניא חופר שיחין: [ד]שהיה חופר שיחין ומערות והוה ידע האי

רבב"ן

על הכלפה ומוכלין בשר ושותין מים שמסורין לשמות יין כדכתיב יין ושכר אל תשת וכו' הוו נתין לידי חולי מעיים והוו ידע לידין ממר טב למעיין: **נחוניא חופר שיחין שיהיו מצויין מים לעוללי רגלים.** גיניי כרוז היה מכריז ואומר עמדו הכהנים לעבודתכם כו' כדתניא ביומא פרק ג' (דף כ:) ממונה על הפקיע. ירושלמי שהיה מוזיג את הפתילות כדתנן מנלאי מכנסי הכהנים ומכמיניהן היו מפקיעין ומכן היו מדליקין לשמחת בית השואבה וקסה דבבבלי ביומא [ה]דף כא) מרעתא מלי מרעתא לשמ רב פפא דמדלק לטייעי דפפיק ריפיה כדתניא ולא עוד אלא שלוקח מן הממונה בפקיע: **הללללי.** מלשון בללללי שמע כלי שיר על השיר נעימה ימירה היה יודע לשמרו עליו על הוגרות בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גולגלו לתוך פיו היה מוליא כמה מיני זמר והיו אחיו הכהנים נזקרין בצד רגלו: **על מעשה נחס הפניס.** שהיו מדם יודע לגדות כמותם כדלמר ביומא פ"ג: **וכיס אבטיונס על מעשה הקטורת.** שהיו מדם יודע כמותן שיהא מתמר ועולה במקל. על הפטורת שהיה ממונה על מורגי פרוכת. פיתחו המלבים שהיה מלבים בגדי כהונה גדולה לכהן גדול בשעת עבודה. ירושלמי מעשה בכהן אחד שהלבים לפרדיסו אחד ומתן לו ת' זהובים ומיקנו שיהיה נתמן ממונה עליהן שלא יהא כהן רשאי להלבישן לאחר ויש מפרשים שהיה מלבישן לכהן גדול בשעת עבודה. שיעמדו נתין לו ומיגו נ"ל:

תקלין חדתין

מסרים ומסופסת: **אר"י רפיב כו'.** לימדי דנקט מעלות המחכרין בשבת וגם מעלת התכמים שמנו בכל נקט לה הכא: **אחלק לו ברבים.** זה ר"ע. ברבים היו תלמידיו כמ"ש ברים מגילה ומוליכו מתניתא אלינא דר"ע ותמרינן בגמ' והיכי העולם כולו על כל קוץ וקוץ אלי תלים של הלכות שהיה אחיזתו מתגין לתוריית מעניו שהיה בן ברים מה ס"ל סופרים. דכבר נקט משפחתו מפורש וכולי קלא לדבשב: **סופרים כו' ספורות.** כדי שיהיו נגד עיני העוסקים בה זכור ושמור: **חמשה לא יתרמו כו'.** והא ללא תשיב אלא הני דברים לאוקמיי ולי משום שמנע בעלמא ליתבצו ג' אי ג' אלא דהוא כולל כל ג' דברים ומ"ש בשלמא לקיים ואכצה כו' בכל נפשך חס שאמר נפשו ואם ליענש קמיה דקאמר והעבה שעורה עליו שהיה מקיל קהלות ואת פושעים ומנה. כמ"ש אוי לי כו' כמתללי שבתות כו': **אנשי כנס"ג תיקנו.** שהמשנה והמדרש היה מקובל מידם מימי אנשי כה"ג כמ"ש הנחומים: **כלליס ופרטים.** כלליס כמו כלל תר"ע וכלהו מתניתאי כללי הלכות ופרטות שהיה מחיתו מתגין לתוריית מעניו שהיה בן ברים מה ס"ל סופרים. דכבר נקט משפחתו כו' ספורות. כדי שיהיו נגד עיני העוסקים בה זכור ושמור: **חמשה לא יתרמו כו'.** והא ללא תשיב אלא הני דברים לאוקמיי ולי משום שמנע בעלמא ליתבצו ג' אי ג' אלא דהוא כולל כל ג' דברים ומ"ש בשלמא לקיים ואכצה כו' בכל נפשך חס שאמר נפשו ואם ליענש קמיה דקאמר והעבה שעורה עליו שהיה מקיל קהלות ואת פושעים ומנה. כמ"ש אוי לי כו' כמתללי שבתות כו': **אנשי כנס"ג תיקנו.** שהמשנה והמדרש היה מקובל מידם מימי אנשי כה"ג כמ"ש הנחומים: **כלליס ופרטים.** כלליס כמו כלל תר"ע וכלהו מתניתאי כללי הלכות ופרטות שהיה

שנים שיודעין לדבר. עיין סנהדרין י"ד ושיין תוספות מנחות ס"ה ע"ל ד"ה ויודעים בשבעים לשון כו': **אחת אומרת לעינתי כו'.** בבבלי מנחות ס"ד ע' מוציא זו הסוגיא וכתוב בגמ' ותלת אמרה לעונתי כפנר מינה זיבתי זכה ממש לימתי ממש לעונתי לעונתה ממש ופרש"י שם על ימתה שהופעת כים ועל לעונתה פי' לעונת קרבן זיבת' ליום ח' שלה ושיינו משום דהגי לעונתי ולפי סוגיא דירושלמי הגירסא לעינתי ואפשר דכן ג"ל בבבלי וס"ל דפפר שמה בעינה סוכרא משל"ה פי' גרסינן לעונתי לפ' משמע על עינה. ועל מ"ש שם שמא בזב סוכרא פירש רש"י ג"כ שהיתה שופעת דם יותר ומפתכה למות ולפי לקוה להביל כו'. ובירושל' מפורש זאב בא ליטול את בנה והיה נרין להגיה בבבלי שם שמא בזאב סוכרא וממש בירושלמי דעובדא מלא הוי ולא מפתכר שיפוגו מזה התלמודים:

משנת אליהו

והאי דין חמר סמם למעייא: נחוניא חופר שיחין ומערות והוה ידע האי

ין לנו פה לגמול. כמ"ש בפ"ה דערובין לחת הלבן מם משיס מדם לחייו כלבן זהה שיהיה נמחוי וכמ"ש פתח פומך קמי וכו'. תני וכו'. שנאמר כי מיים הם למועליהם למועליהם בפה ומאמנו מתעללים בזה: **ין קדמאין מלאכים.** שהמלב מליו מלאך מלד שנמשה וחליו בהמה מלד הגוף כיוצא וכמה שהמלך שמ"ג בהקדמתו לחלק עשרין והרחשונים הגבירו כח המלאך לעשות לנון קושי: **בני אנש.** כמ"ש בן חכם ישמח אביו וגו' וכמ"ש רבינו הגאון שחלק אביו גורס חמתו וכן אמרו קדשים תהיו המקדש עלמו כו' וכמ"ש בזוהר ווזי למלאך דבני בניינא כו' וכמ"ש במ"ר ע"פ כי אבי ואמי עזבוני רק שכחה החלש להתגבר ולהרגיו יפר טוב על יפר הרע כמ"ש דוד הרגנו כו' וז"ש בני אנש: **ואי טוו כ"ל.** ופפ"ה זכו למלרגתה הפולחה: **אתן ממרין.** שגבר החמר בגלות החורה ומלות שהין לנו הרמ"ח לגחה כי נגרעו רובי מלות בגלות וכן כתיב מלכה ושריה בגוים אין תורה: **אמריתיך דרפב"י גגבוהו לפטים.** עבידת היתה אלגה ג' ימים ולא טעמת כלום: **מחזירסה.** שנמלכו להחזירה: **תפקנך.** נוליאה מכלן שלא תמות: **תרעת.** שער של רפב"י: **מפקנין אינון.** בלא פסולת: **תרימון.** שם נתנה דמלי: **לא ין אתכן.** וכי לא למדתנו רבינו שהלוקח לבהמה פטור מדמלי לפי שרוב שני אילן מעשרין הן ולא נזהו כשהיו אומר: **מחמרה על נפשה.** שיקחו דמלי: **בוא ורחם כו'.** לפי שמיעוני היו על הקיעין שהן גופי תורה ואומן טעם למה שנקרלו פתחים שהיה פותח לבריס הנכנסים וקנוריס: **שיודעין לדבר.** בשבעים לשון: **להבין אלע"פ שלי"ו להשיב: חד אלם.** שהיו אומר מדבר: **לריפין.** היל קוכה שהין לה גג ולחה מלמעלה: **גגות לריפין.** לפי שהגיות יהו מחלה על גגות אמר מחלה גגות לריפין: **סוכרת.** חור שבמזוזות הלדת שבו מוחבים הבריות לנעול: **עין סוכר כו'.** כלפרישיות: **שופעת כמעיין.** דמיס ומביאה ב' קנין ל' מטמת ול' עולה כדין זבה: **בעינה.** בעינה: **ואת כף ניעול הן.** ולבלה קן ל' להללת בנה ומייתי לה שממוך שהיה מבס גדול ויודע טיב הלשונות הבין דבר זה ואמר היה נכבל בזה: **מיס.** שהסורין לבמות יין בעזרה: **ואוזו יבא.** בין אחיה: **ממממם.** מרכך וממיס ומזיק ולא יבמו ממנו ומדאמר מחלה דין אמר טב למעייא משמע דממממם רע למעייה ולא כיס